

SİNOP KİTABELERİNDEN BASILI OLMİYAN BİRKAÇ METİN

M. Şakir

Anadolu'nun, Karadeniz yalısında, hemen en eski şehirlerinden biri olan Sinobun günümüze kadar saklı kalabilen tarihi eserleri arasında, Türk devrine ait olanları gerek çokluğu ve gerek milli tarihimize yakından ilişiği itibarile büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Biz vaktile, bu yurt köşesinin tarihine dair bazı araştırmalar yaparken, bu arada Türk devrinin san'at eserleri üzerinde uğraşmış, mevcut kitabeleri de - hiçbirini kaçırmamak suretile - yazıp toplamışnk. Biraz etraflı yapılmış olduğunu kuvvetle ileri sürebileceğimiz bu yolda i araştırmalarımızda, yalnız olmadığımızı önce ve kısaca kaydetmeği, yazının ilişiği bakımından yana, gerekli bulmaktayız.

Filhakika, Sinop kitabeleri üzerinde muhtelif zatler, muhtelif zamanlarda uğraşmış; bazı derlemeler yapmıştır. İlk derlemeyi yapan mutasarrıf Abdullah Beydir. Bu zat, topladıklarını Maarif Vekaleti Müfettişlerinden Ahmet Tevhit Beye vermiştir {Osmanlı Tarih Encümeni Mecmuası - Sayı7, sahife 422} sonradan, hemen biribiri ardınca tarafımızdan, H. Fehmi, Hüseyin Hilmi ve Mehmet Behçet Beyler tarafından bu kitabeler tekrar tetkik ve zaptedilmiştir. Bu son araştırmacılar arasında H. Hilmi Bey derlediği kitabeleri, tarihi esere ait bazı ufak bilgilerle beraber, "Sinop kitabeleri 1923 - 1339, Sinop matbaası" adlı küçük bir eserle meydana koymuştur.

Hüseyin Beyin neşrett!iği bu kitap, bu yoldaki araştırmalar bakımından yana hem noksan, hem yanlış ve binaenaleyh ilmi değeri de o nisbette az bir araştırma verimidir. Bizim bu kitap hakkında ilk önce yazdığımız {24 Eylül 1928} mufassal bir tenkitname Türkiyat mecnuasının üçüncü sayısında çıkmış olacaktır. Aynı yolu izliyen, Sinop kitabeleri üzerinde, kısa bir zaman içinde, uğraşmış bulunan M. Behçet Bey de derlediği bu malzemeyi bir kitap halinde bastırmayıp yalnız Hüseyin Beyin eserini - her bakımdan yana - tamamlamak isteğile "Türk Tarih Encümeni Mecmuası" nın son 2 ve 4 üncü sayılarında iki makale neşretmiştir (929, 930) {1J.

Biz Hüseyin Beyin eserine dair diyeceklerimizi o uzun makalemizde yazdık. Burada Behçet Beyin, o da yazımızla olan yakın ilişiği itibarile, son neşriyatı üzerine hemen birkaç söz söyleyip esas bahse geçeceğiz. Behçet Bey, ten-kidi vazılarının ilkinde Sinop kitabelerini «büyük bir dikkatle topladığını,

[1] Behçet Beyin bu neşriyatı münasebetile evvelce yazmış olduğumuz (20-1-931) ayrı ve uzunca bir makaleyi de ilerde bastırmak niyetindeyiz.

surdan sura gezerek bilumwn kitabelerin hakiki metin ve mevcudunu elde ettiğini» hemen birkaç yerde kaydetmektedir. Halbuki, biz Behçet Beyin bu kaydını de iki bakımdan yana tavrıza layık görmekteyiz.

Biri, mesela: Bedreddin Ebu Bekir'e ait «1215 M. - 612, H. > tarihli kitabenin sol taraf köşesindeki [1..SJ'_r I 1..fIJ'_ .. J ibaresini kendilerinin [oJ _,... -s-1_... •.all ;:, :5""] suretinde okuyarak zaptetmiş olması {2} ikincisi büyük bir itina ile çalıştığı sözlerine rağmen birkaç kitabeyi de bulamamasıdır. Şu halde, Behçet Beyin bu yoldaki araştırma ve neşriyatını da tamamen doğru ve noksansız olarak kabul etmek biraz güçleşiyor demektir. Maahaza, bu tetkiklerin, Hüseyin Beyin kitabına nazaran, ifade ettiği ilmi değeri bu arada işaret etmemek te haksızlıktır.

Hulasa, Sinop kitabelerine ait basılı olan bu iki taraflı yazı dışarsında kalmış ve tarafımızdan okunup zaptedilmiş, mühim birkaç kitabeyi de biz - her iki araştırmacının bu iştede uğraşanlara bir faydası olsun isteğiyle yaptıkları gibi - şu küçük önsözle beraber ortaya koymuş oluyoruz.

[AJ JI., \ l.;/j..._ l
 Wl ..;U:.L..ll r l j
 l..rJ l-" .1 j_..llJ .l.l1
 1-i. / A;l.l l ..;l.;,;_ J .J'.
 _jJ JW l _; JI r_(:)l .l l 0-½11
 "½_Ç-J _;1 ; :_ j JI ,+l.l ..J. .sil j_..ll

Altı satır üzerine tertip edilmiş olan bu kitabe, iç kalenin günbatı tarafı <!l'1 üstünde ve hapishane birinci nöbetçi kulübesinin biraz kıblesindedir. Mermer taş üzerine orta bir Selçuk neshi ile kabartma olarak yazılmıştır. 0,85 X0,85 eb'adında ve konulmuş bulunduğu yerden de 0,50 m. yüksektedir. Bu kitabeyi her iki araştırmacı da görememiştir.

[B] ..;f;,,; 1:.,kl- o> r o.;-:lLJ o..i. ;i_
 4..ll -:--:1 I...JJI j_ L!. 0l.:l- ..;,,_
 "½_l...-J ..:l:-f /"":-J i ... ,) j r>lj

Bu kitabe hükümet konağı arkasında, halk arasında «Aynalı Kadın» adıyla anılan türbenin kapısı üstündedir. 0,72 X 0,40 eh'adında olup, üç satır üzerine girift ve kalınca bir nesih hattile yazılmıştır. Bu kitabe de Hüseyin Beyin kitabında yoktur.

[i'J Bahaeddin Kutluca'ya ait kitabenin bulunduğu burcun sağ taraf boşluğunda mevcut şu:

..• .r..!U..l:-•
 "-1_-..il JI.J\ 2 [J) 1 ..f.
 J,1_., :;:_ill ":-:J
 JI_.. J ? ;'1 •_.. JJ l..l _ilJJJ

dört satırlık kitabenin de, bizim okuduğumuz şekli kuvvetlendirmek ve hatta tamamlamak itibarile dikkate değer bir mahiyet ifade etmekte olduğunu sanıyoruz.

[C]

i »-)l)l ol.-"
 :r...ıll iJL.)_, U
 ":-'11 JJ I
 ;J..I J--J ol_/ 4Uı
 oly

Beş satır üzerine tertip edilmiş olan bu kitabe 0,50X0,50 eb'adında ve orta bir Selçuk neshile mermer taş üzerine kabartma olarak yazılmıştır. Taşın dış taraf yüzünde ve çiçekli nakışlar içinde de sadece şu:

4U J..I

ibaresi yazılıdır. «Kadı Mescidi» bitişiğindeki bahçede yatan {Alp Sarı} nın baş şahidesi olup, ayak taşı - anlatıldığına göre - epey zamaodanberi kayıpnr. «Sinop kitabeleri» nde {Sa. 18 ve 59} bu bapta verilen izahat ta baştan aşağı yanlıştır. Alp Sarı'nın Selçuklu ümerasından olması ihtimali, fikrimizce, daha kuvvetlidir.

{Ç}

li.Jl o .:),...! vı
 t;l. r.' _ ;;;_1 • • • _ ..()lfı

..:JI j..ill ':-' .• , . ":-'.iJI
0½..!- _,...: J ,5").J -w JI.r -:..u, J:Ai
"½_H:'lt_ , , ..:, ..:..

Bu kitabe «Aşağı Hamam» ın arkasındaki çeşme üzerinde mevzudur. 0,45 santimetre ktrunda kabartma bir taş üzerine beş satır olarak yazılmıştır. Yazısı gayet girift ve ince bir nesihtir. Kitabenin orta kısmı kırılmış, bu mü- nasebetle birkaç kelime de okunamıyacak derecede bozulmuştur. İsfendiyar Bey ümerasından «Şahinoğlu Şehabeddin» e ait bu kitabeden maada 838, H. tarihli diğer bir kitabe de içkalede mevcuttur. Behçet Beyin bu ikinci kitabe- deki «Şehabeddin ibni Şahin» ismini sadece «Şehabeddin Şahin» suretinde zapt ve neşretmiş olduğunu da şuracıkta, bilmünasebe, işaret etmek isteriz.

Ankara: 24-3-933